

20.4.2020

Taustamuistio

KUNTALIITON EU-EDUNVALVONNAN TAVOITTEET JA PAINOPISTEET 2020

Euroopan komission työohjelma 2020 - Kunnianhimoisempi unioni

Euroopan unioni haluaa olla suunnannäyttävä monessa asiassa maailmanlaajuisesti. Tehtävä ei ole helppo, kun tiedetään, millaisia epävakauksia eri suunnilla ja myös sisäisesti on meneillään. Jatkuvasti on seurattava tilannetta Kiinassa, USA:ssa ja Venäjällä. Lisäksi Afrikan ja Lähi-Idän tapahtumat heijastavat vaikutuksiaan Eurooppaan. Eurooppa näyttää muualta katsottuna varsin yhtenäiseltä, mutta me tiedämme, ettei nykyisen 27 jäsenmaan unioni ole särötön. Työtä on tehtävä sisäisen yhtenäisyyden eteen.

Euroopan komissio julkaisee normaalisti vuosittaisen työohjelmansa tulevalle vuodelle lokakuun lopulla. Tällä kertaa työohjelman julkistaminen siirtyi kuitenkin kuluvalle vuodelle, koska vuosi 2019 oli EU-vaalivuosi ja komission nimittäminen venyi loppuvuoteen.

Komission työohjelmassa seurataan komission puheenjohtaja Ursula von der Leyenin koko toimikaudelle esittämiä painopisteitä. Nämä painopisteet ovat Euroopan vihreän kehityksen ohjelma, Ihmisten hyväksi toimiva talous, Euroopan valmius digitaaliseen siirtymään, Eurooppalaisen elämäntavan edistäminen, Vahvempi Eurooppa maailmanlaajuisesti ja Uutta vauhtia eurooppalaiselle demokratialle. Komissio on vahvasti sitoutunut tasa-arvon edistämiseen kaikilla politiikka-alueilla.

Kaikki nämä periaatteet ovat mukana työohjelmassa vuodelle 2020, mutta kaksi aihealuetta nostetaan erityisen voimakkaasti esiin: Vihreän kehityksen ohjelma ja digitaalisuus.

Työohjelma pitää sisällään 43 aloitetta, joista 28 on säädösalotteita ja loput strategioita ja toimintasuunnitelmia. Komission tavoitteena on myös toteuttaa paremman sääntelyn periaatetta. Tähän liittyy ajatus "one in, one out" -periaatteesta. Näin ollen samalla kun säädetään uutta, pitäisi poistaa jotakin vanhaa. Työohjelmassa on esitys 32 aikaisemman aloitteen pois vetämisestä joko niiden menetettyä ajankohtaisuutensa tai ne eivät ole muutoin edenneet suunnitellussa aikataulussa.

On mahdollista, että koronavirusepidemia vaikuttaa komission aloitteiden etenemiseen EU:n päätöksentekoprosessissa. EU on myös varautunut rahoituksen myöntämiseen koronavirusepidemian aiheuttamien taloudellisten vaikeuksien takia.

EU vaikuttaa jatkuvasti kuntien toimintaan, koska lähes 60% kuntien asioista ja niissä tehtävistä päätöksistä juontaa EU-tasolta. Jotta Euroopan tulevaisuus olisi turvattu maailmanlaajuisesti, on Eurooppaa rakennettava alhaalta ylöspäin kansalaisista ja alue- ja paikallishallinnosta lähtien.

Euroopan vihreän kehityksen ohjelma - Green Deal

Euroopan komissio julkaisi joulukuussa 2019 Euroopan vihreän kehityksen ohjelman (European Green Deal). Ohjelman tavoitteena on tehdä Euroopasta ensimmäinen ilmastoneutraali maanos vuoteen 2050 mennessä. Tavoitteena on esimerkiksi vähentää päästöjä huomattavasti, investoida huippututkimukseen ja innovointiin sekä säilyttää Euroopan luonnonympäristö. Ohjelma sitoo yhteen kaikki EU-politiikan osa-alueet ja tuo muutoksia myös kuntien toimintaan tulevaisuudessa. Kuntaliitto seuraa ohjelman toteuttamista kuntien ja alueiden näkökulmasta.

Ilmasto- ja energiapolitiikkaan tiukkenevien tavoitteiden oikeudenmukainen toimeenpano

Euroopan vihreän kehityksen ohjelman keskeisiä elementtejä on ensimmäinen eurooppalainen ilmastolaki, johon sisältyy sitova ilmastoneutraaliustavoite vuoteen 2050 mennessä. Komissio aikoo ehdottaa kokonaisvaltaisen vaikutustenarvioinnin ja kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien analyysin pohjalta EU:lle uutta kunnianhimoista tavoitetta kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi vuoteen 2030 mennessä. Tarvittavat päästövähennykset ja energiatehokkuuden lisääminen tulevat edellyttämään mittavia lisätoimia kaikilla yhteiskunnan alueilla, mihin EU ohjaa rahoitusta vihreän kehityksen investointiohjelmalla.

Kunnilla on merkittävä mahdollisuus vaikuttaa tulevien vuosikymmenten päästöihin energiantuotannon, rakentamisen, kaavoituksen, liikennejärjestelmien suunnittelun ja julkisten hankintojen kautta. Useilla eurooppalaisilla kunnilla onkin EU:ta tiukemmat ilmastotavoitteet, ja hiilineutraaliutta tavoitellaan jo vuoteen 2030 mennessä. EU valmistelelee vuoden 2020 aikana ilmastosopimusta (Climate Pact), joka on tarkoitettu ei-valtiollisille toimijoille.

Kuntien ja alueiden keskeinen asema ilmastotavoitteiden toimeenpanossa on tunnustettu. Tämän tulee tarkoittaa kuntien ja alueiden mahdollisuuksia osallistua niitä koskevaan päätöksentekoon sekä resurssien kohdistamista kuntien ja alueiden ilmasto- ja kiertotaloustyön tukemiseen.

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja varautuminen edellyttää paikallisia riskinarvioiteja ja resursseja

Voimallisistakin ilmastonmuutoksen hillintätoimista huolimatta valtioiden, alueiden ja erityisesti kuntien on varauduttava ja sopeuduttava ilmastonmuutoksen aiheuttamiin ympäristöllisiin ja yhteiskunnallisiin muutoksiin. Ilmastonmuutoksen seuraukset kohdataan paikallisesti kunnissa ja kiinteistöillä. Komissio laatii uuden EU:n strategian ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi loppuvuodesta 2020. Sopeutumisen toimenpiteille tarvitaan nykyistä vahvempaa koordinaatiota ja rahoitusta. Paikallisen tason sopeutumiseen tarvitaan paikallisia ilmastoriskinarvioita.

Ilmastonmuutos on kunnille strategisen tason riski, jonka mahdolliset vaikutukset ovat niin merkittäviä, että ne on huomioitava kokonaisvaltaisesti kunnan strategisessa päätöksenteossa sekä toiminnan ja talouden suunnittelussa. Ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevat analyysit ja tarvittavat toimenpiteet onkin sisällytettävä esimerkiksi organisaation yleiseen strategiaan tai valmiussuunnitelmiin erillisten suunnitelmien sijaan.

Hiilestä irtautuminen energia-alalla - paikallistason kustannustehokkaat, erilaisiin olosuhteisiin soveltuvat ratkaisut varmistettava

EU:n ilmasto- ja energiapolitiikan perustat ovat vuoteen 2030 ulottuvassa ilmastopaketissa, vuoteen 2050 ulottuvassa pitkän aikavälin ilmastostrategiassa sekä Energiaunionistrategiassa ja sen nojalla vuoden 2016 lopulla annetussa Euroopan unionin energian talvipaketissa "Puhdasta energiaa kaikille eurooppalaisille". EU on sitoutunut vähentämään kasvihuonekaasupäästöjään vähintään 40 prosenttia vuoteen 2030 mennessä ja tavoittelee tuohon mennessä myös energian käytön tehostamista 32,5 prosentilla. Ilmastoneutraalius pyritään saavuttamaan vuoteen 2050 mennessä. Tarvittavat päästövähennykset ja energiatehokkuuden lisääminen tulevat edellyttämään mittavia lisätoimia kaikilla yhteiskunnan alueilla. Mahdolliset komission esittämät tiukennukset 2030 tavoitteisiin tarkentuvat kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien analyysien tuloksista kesäkuuhun 2021 mennessä.

Ilmastotavoitteiden toimeenpanoon liittyvät paikallistason valinnat ja investoinnit (esimerkiksi maankäyttö, energiantuotanto) edellyttävät ratkaisujen ympäristöterveys- ja

talousvaikutusten kokonaisvaltaista tarkastelua ja luottamusta pitkän aikavälin tavoitteisiin. Ilmasto- ja energiapolitiikan toimeenpanossa tulee hyödyntää ohjauskeinoja monipuolisesti. Sopimuksellisuus, kumppanuudet ja muut kannustinelementit ovat osoittautuneet tuloksellisiksi paikallisen ilmasto- ja energiatehokkuustyön vauhdittamisessa. Ohjauskeinojen tulee mahdollistaa paikallistason kustannustehokkaat, erilaisiin olosuhteisiin soveltuvat ratkaisut. Läheisyysperiaatteen noudattaminen ilmasto- ja energiapolitiikassa on kuntien ja alueiden tuloksellisen työn edellytys. Kivihiltä korvaavalla teknologialla tai energialla pitää voida teknis-taloudellisesti järkevällä tavalla vähentää kasvihuonekaasuja ja samalla turvata huoltovarmuus.

Alojen älykästä integroitumista koskeva strategia on kunnille tärkeä sekä sähkö- ja lämpöenergian tuotannon että käytön kannalta

Komission näkemyksen mukaan kuluttajat pitää saada mukaan siirryttäessä fossiilisesta energiasta puhtaaseen energiaan, vieläpä siten, että he itsekin hyötyvät muutoksesta. Strategiassa puhutaan kuluttajista, mutta sillä tarkoitettaneen energian käyttäjää ja mahdollista tuottajaa. Sen vuoksi Kuntaliitto seuraa aloitetta sekä sähkö- ja lämpöenergian tuotannon että käytön näkökulmasta. Näillä kaikilla on liittymä kuntakonsernien toimintaan ja talouteen.

Uusiutuvien energialähteiden älykäs integrointi yhdessä energiatehokkuuden ja muiden kestävien ratkaisujen kanssa auttaa hallitsemaan muutuskustannuksia. Älykästä integrointia tarvitsee eniten tuulivoima, jonka tuotantopiikit kuormittavat järjestelmää ja lisäävät sähkön pörssihinnan heilahteluja. Kokonaisuuteen liittyy myös hajautettu energiantuotanto laajemmin (mm. energiayhteisöt).

Kunnostamiseen kannustava aloite rakennusosalalle - Kuntaliitto vaikuttaa kuntasektorin kiinteistöjen kunnossapidon näkökulmasta

Komission tavoitteena on rakentaminen ja kunnostaminen energia- ja resurssitehokkaalla tavalla. Komission mukaan rakennuskannan vuotuinen kunnostusaste olisi vähintään kaksinkertaistettava, jos EU haluaa saavuttaa energiatehokkuus- ja ilmastotavoitteensa. Energiaköyhyyden vähentämisen lisäksi kunnostustoiminta myös piristäisi rakennusalaan ja tarjoaisi mahdollisuuden tukea pk-yrityksiä ja paikallista työllistymistä.

Komissio ehdottaa uuden kunnostusaloitteen valmistelemista yhteistyössä sidosryhmien kanssa vuonna 2020. Aloitteeseen sisältyy rakennusalan yrityksille, arkkitehteille, insinööreille ja paikallisviranomaisille tarkoitettu foorumi, jossa osallistujat voivat käsitellä kunnostamisen esteitä. Lisäksi siihen sisältyy innovatiivisia rahoitusjärjestelyjä InvestEU-ohjelman puitteissa.

Nykyään Suomessa peruskorjataan vuosittain arviolta 1–2 % rakennuskannasta. Rakennuksen energiatehokkuuden parantaminen tehdään yleensä vain muun peruskorjauksen yhteydessä. Kuntasektorilla rakennusten energiatehokkuuden maankattavaa parantamista hankaloittaa tyhjenevien alueiden ja suuren korjausvelan vaikutus. Aloitteen tavoite saada kunnostustoimet organisoitua tarvittaessa suuremmiksi kokonaisuuksiksi on kiinnostava.

Kuntaliitto seuraa aloitteen kehittymistä ja tarvittaessa vaikuttaa siihen tuomalla esiin kuntasektorin kiinteistöjen kunnossapidon näkökulmia. Rakennusosalalle ja paikallisviranomaisille tarkoitettu foorumi toiminee samalla myös hyvänä tiedonvaihtokanavana.

Kestävä tuotanto ja kulutus - Euroopan kiertotalousmallin oltava koko yhteiskunnan kannalta toimiva

Komissio laatii uuden kiertotaloutta koskevan toimintasuunnitelman vuoden 2020 aikana ja pohtii säädöstä kuluttajien vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi vihreää siirtymää varten. Tavoitteena on, että uusi kiertotaloutta koskeva toimintasuunnitelma auttaa nykyaikaistamaan EU:n talouden. Komissio aikoo esittää kestävästi valmistettujen tuotteiden politiikan, jossa etusijalle asetetaan materiaalien vähentäminen ja uudelleenkäyttö ennen niiden kierrättämistä. Mm. kaikkien pakkausten tulisi olla EU:ssa uudelleen käytettäviä tai kierrätettäviä vuoteen 2030 mennessä. Komissio esittää myös toimenpiteitä, joilla edistetään siirtymistä pois kertakäyttöisistä kulutusmalleista. Tarkoitus on myös vähentää ympäristölle haitallisten tuotteiden päätymistä EU:n markkinoille ja edistää digitalisaatiota palvelemaan kestävyttä. Komissio aikoo tutkia takaisinottojärjestelyjen hyödyllisyyttä kuluttajien kannalta. Aluksi keskitetään toimet paljon resursseja käyttäville aloille, kuten tekstiilit, rakentaminen, elektroniikka ja muovit.

Kuntaliiton kannalta komission kiertotalouden toimintaohjelman päivittämisessä on erityisen tärkeää, että kuntien näkökulmat otetaan huomioon, jotta Eurooppaan saadaan koko yhteiskunnan kannalta toimiva kiertotalousmalli. Kunnat voivat tarjota kiertotalouden alustoja, esimerkiksi kaavoittaa ja luoda liiketoiminta-alueita sekä osaamiskeskittymiä, joilla julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä voidaan edistää. Kunnat voivat luoda uudenlaisia ekosysteemejä, joissa erilaiset toimijat hyötyvät toistensa toiminnasta.

Komission suunnitelmat kietoutuvat paljolti myös jätehuollon kehittämiseen kiertotalouden näkökulmasta. Kehittämisessä on erityisen tärkeää muistaa, että julkisen jätehuollon tarkoituksena on varmistaa tasapuolisesti ja kustannustehokkaasti toimiva yhdyskuntajätehuolto ja ehkäistä jätteistä ja jätehuollosta aiheutuvaa vaaraa sekä terveys- ja ympäristöhaittoja. On tärkeää, että suunnitelluilla kierrätysmalleilla ja takaisinottojärjestelyillä ei tarpeettomasti pirstaloida yhdyskuntajätehuoltoa. Uudelleenkäyttöä ja kierrätystä tukevia toimia tulee kehittää siten, että kuntalaisten jätehuollon kehittämisen ja toimeenpanon kokonaisvastuu pysyy julkisella taholla. Muutoin on riski siirtyä osaoptimoivaan ja tehottomaan kiertotalousmalliin. Kierrätyksen lisäämisen tulee perustua markkinoiden imuun ja tukea aitoa talousmallia. Toimien ei tule johtaa heikkolaatuisen ja asukkaille kalliiseen kierrätysjärjestelmään.

Ympäristösäätelyssä paikalliset olosuhteet otettava huomioon, välttämättömyyspalvelut turvattava ja painopiste toimeenpanon tukeen

Osana Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa komissio haluaa luoda myrkyttömän ympäristön suojellakseen Euroopan kansalaisia ja ekosysteemejä. Tavoitteen saavuttamiseksi komissio aikoo hyväksyä niin kutsutun nollapäästötoimintasuunnitelman ilman, veden ja maaperän pilaantumisen ehkäisemiseksi. Vesiensuojelun osalta komission tavoitteena on säilyttää luonnon monimuotoisuus Euroopan järvissä, joissa ja kosteikoissa, vähentää mikromuovien ja lääkkeiden aiheuttamaa erityisen haitallista pilaantumista sekä vähentää liiallisten ravinteiden aiheuttamaa vesien pilaantumista Pellolta pöytään -strategian avulla. Puhtaan ilmanlaadun aikaan saamiseksi aikomuksena on tarkistaa ilmanlaatuunormeja maailman terveysjärjestön ohjeiden mukaisesti sekä tukea paikallisviranomaisia toimissa ilmanlaadun parantamiseksi kansalaisten hyväksi. Komissio haluaa lisäksi vähentää suurten teollisuuslaitosten aiheuttamaa saastumista ja parantaa teollisuusonnettomuuksien ehkäisyä. Komissio haluaa suojella kansalaisia vaarallisilta kemikaaleilta uudella myrkyttömään ympäristöön tähtäävällä kestävyillä edistävällä kemikaalistrategialla. Tavoitteena on kehittää lisää kestäviä vaihtoehtoja ja yhdistää terveydensuojelun parantaminen maailmanlaajuisen kilpailukyvyn parantamiseen. Lisäksi aiotaan parantaa markkinoille tulevien aineiden

arviointia koskevia sääntöjä. Ympäristönsuojelun kokonaisuutta ohjaamaan komissio valmistelee kahdeksatta ympäristöä koskevaa toimintaohjelmaansa.

Kestävän kehityksen periaate, ympäristönsuojelun korkea taso ja ympäristön laadun parantaminen ovat EU:n julkilausuttuja päämääriä. EU:ssa on yli 200 ympäristönsuojeludirektiiviä, jotka koskevat vesiensuojelua, ilmansuojelua, kemikaaleja, luonnonsuojelua, meluntorjuntaa ja jätehuoltoa. EU:n itselleen asettamat normien purkutoimet (REFIT) eivät ole näytävästi vaikuttaneet ympäristöpolitiikan säätelykehitykseen.

EU-säätely vaikuttaa merkittävästi kuntien ympäristötehtävien hoitoon. Direktiivit määräävät kansallisen ympäristölainsäädännön sisältöä ja tätä kautta kuntien toimintaa. Kuntaliiton mielestä on tärkeää, että EU:n ympäristöpolitiikka tukee jäsenvaltioiden mahdollisuuksia turvata luonnonvarojen kestävä käyttö ja puhdas ympäristö.

On nähtävissä, että EU:ssa ei pystytä saavuttamaan esimerkiksi vesienhoidon tavoitteita asetettuihin tiukkoihin määräaikoihin mennessä. Siksi kuitenkin oikeaan suuntaan etenevän kehityksen edistämiseksi olisi järkevää joustaa asetetuista määräajoista. Ilmanlaadun tavoitteiden saavuttaminen vaihtelee huomattavasti eurooppalaisten kuntien välillä. Suomalaisissa kunnissa ilmanlaatu on pääsääntöisesti hyvällä tasolla. Komission vähäpäästöisyystavoitteet tarkoittavat ohjauskeinojen uudelleen tarkastelua. Kuntaliiton näkemyksen mukaan ratkaisuna ei tule olla uusien säädösten laatiminen. Säätelyllä ei myöskään tule vaarantaa välttämättömyyspalvelujen kuten kunnallisen vesihuollon kustannustehokasta toteuttamista. Vesistökuormituksessa ohjausta tarvitaan ennen kaikkea hajakuormituksen vähentämiseen.

Tulevaisuudessa olisi keskityttävä yhä enemmän voimassa olevan lainsäädännön tehokkaaseen täytäntöönpanoon ja sen kehittämiseen. Suomen kaltaisissa maissa, joissa paikallisilla viranomaisilla on huomattava vastuu ympäristösäädösten toimeenpanossa ja sen valvonnassa, tulee toimeenpanon tuki kohdistaa kuntiin. Kuntien vaikutusmahdollisuuksia tulee edistää kansallisessa ja ylikansallisessa säädösvalmistelussa. Säätelyssä ja muissa ohjauskeinoissa Suomen kuntien ja maakuntien erityisolot on otettava huomioon. Tämä onnistuu parhaiten siten, että ympäristöä koskevilla EU:n lainsäädäntöhankkeissa vältetään suoraan sitovien asetusten antamista. Esimerkiksi luonnonsuojelu- ja ilmastotoimissa suomalaiset kunnat ovat osoittaneet edelläkävijyyttä ja löytäneet vaikuttavia keinoja ilman suoraa velvoitetta.

[Kuntien roolia luonnon monimuotoisuuskysymyksissä kirkastettava ja kannustimia monimuotoisuustavoitteiden toimeenpanossa kunnille vahvistettava](#)

Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa käsitellään myös biodiversiteetin ja terveiden ekosysteemien huolestuttavaa häviämistä, joka uhkaa luonnon, hyvinvoinnin ja talouden kestäkykyä. Tämän vuoksi komissio aikoo esittää uuden vuoteen 2030 ulottuvan EU:n biodiversiteettistrategian meille kaikille tärkeän luonnonympäristön säilyttämiseksi ja suojelemiseksi.

Ratkaisut luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ja lisäämiseen ovat usein paikallisia. Suomen kunnat haluavat suojella monimuotoista luontoaan ja siihen perustuvia ekosysteemipalveluja, jotka tuottavat ihmisille virkistystä, terveyttä ja hyvinvointia sekä ilmastohyötyjä. Kunnilla on kykyä ja halua tehdä monipuolisia luonnon monimuotoisuutta turvaavia toimia. Kunnat kartoittavat alueensa luontoarvoja, ohjaavat maankäyttöä, torjuvat haitallisia vieraslajeja, toteuttavat suojeluhankkeita, kunnostavat vesistöjä, uudistavat metsien ja viheralueiden hoitokäytäntöjä, hyödyntävät luontopohjaisia ratkaisuja kaupunkirakenteessa ja edistävät luonnon virkistyskäyttöä ja luontomatkausta. Kunnilla on myös tärkeä rooli kuntalaisten luontotietoisuuden lisääjänä.

Toistaiseksi tietoisuus kuntien luontotoimista on ollut vähäistä. Tarjolla ei ole ollut kuntien toimintaympäristöön hyvin sopivaa rahoitusta tai muita kannustimia eikä informaatiotukea ja kokemusten vaihdon foorumeja kuntien luontotyön tueksi.

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että EU:n biodiversiteettistrategiassa käsitellään monipuolisesti kuntien roolia monimuotoisuustavoitteiden toimeenpanijoina ja samalla huolehditaan kuntien mahdollisuuksista yhteensovittaa maankäytön muut tarpeet luonnon monimuotoisuustavoitteisiin. Tarkasteluun tulee ottaa myös erilaiset kuntien luonnonsuojelua edistävät kannustimet siten, että ne mahdollistavat laajasti erilaisia paikallisesti hyväksyttäviä luonnonsuojelutoimia erityisesti suojelualueiden ulkopuolella. Biodiversiteettistrategiassa luonnon monimuotoisuuskysymyksiä tulee tarkastella yhdessä ilmastokysymysten kanssa. Tavoitteena tulee olla luonnonsuojelun valtavirtaistaminen, ja erityiskysymyksenä on syytä tarkastella luonnon monimuotoisuuden hyvinvointivaikutuksia kiivaasti kapungistuvassa Euroopassa.

Kestävään ja älykkääseen liikkumiseen siirtyminen edellyttää alueellisten erojen huomioimista

Komissio laatii strategian kestävästä ja älykkäästä liikenteestä vuonna 2020. Komissio aikoo myös antaa useita liikenteen päästöjen vähentämistä edistäviä lainsäädäntöehdotuksia, esimerkiksi uudet CO2-rajat henkilö- ja pakettiautoille sekä vaihtoehtoisten polttoaineiden jakeluinfrastruktuuria koskevat vaatimukset. Komissio aikoo ehdottaa toimenpiteitä rautatie- ja sisävesiliikenteen kapasiteetin parantamiseksi ja yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan kehittämiseksi. Lisäksi komissio aikoo ehdottaa päästökaupan laajentamista merenkulkuun ja lentoliikenteen päästökaupan ilmaisjaon vähentämistä sekä arvioida tieliikenteen sisällyttämistä päästökauppaan.

Kuntaliiton tärkeänä tavoitteena vuonna 2020 on kestävä ja älykkään liikenteen strategiaan liittyvä edunvalvonta. Kuntaliitto pitää tärkeänä, että strategiassa tunnistetaan ne toimenpiteet, joilla on merkittävimmät liikenteen päästövähennyspotentiaalit kustannustehokkaasti. Strategian tulisi myös sisältää tavoitteellinen mutta realistinen toimenpidepolku, joka viitoittaa tietä kohti liikenteen ilmastoneutraalisuutta.

Toimenpiteiden valmistelussa tulee selvittää niiden taloudelliset vaikutukset kunnille ja alueille. Keskeistä on, että strategiassa kuten EU:n liikennepolitiikassa yleensäkin huomioidaan unionin alueelliset eroavaisuudet. Kaikki keinot eivät välttämättä ole parhaita Suomeen maantieteellisten olosuhteiden, harvan asutuksen sekä pitkien etäisyyksien ja kuljetusmatkojen takia. Liian tarkkaa sääntelyä EU-tasolla tulee välttää. Paikallisilla ja alueellisilla julkisilla toimijoilla tulee olla harkintavaltaa sen suhteen, mitkä ovat paikallisiin olosuhteisiin sopivimmat kustannustehokkaimmat ratkaisut. Uusien päästövähennyskeinojen vaikutusten arvioinnissa on tärkeää kehittää ja ottaa käyttöön elinkaaritarkasteluja, jotta arviointinäkökulma ei ole liian suppea.

Kaupunkien rooli on merkittävä liikenteen päästövähennystavoitteiden saavuttamisessa. Joukkoliikenne on toimivan ja kestävä kaupunkiliikenteen ja uusien liikkumispalveluiden perusta ja tukee kestävä kaupunkikehityksen tavoitteita. Kaupunkiseutujen mahdollisuudet kehittää joukkoliikennejärjestelmänsä kokonaisvaltaisesti EU:n palvelusopimusasetuksen pohjalta tulee jatkossakin turvata.

TEN-T -liikenneverkon kehittäminen - raidehankkeet ja ydinverkkokäytävän jatkaminen keskiössä

Suomen liikennepolitiikkaan ja liikennejärjestelmän kehittämiseen tarvitaan lisää pitkäjänteisyyttä ja ennakoitavuutta. Suomen on tärkeää panostaa raidehankkeiden suunnitteluun ja saada hankkeita mukaan EU:n vuosien 2021-27 rahoituskaudelle. Suomen yhteyksien kehittämisen kannalta on ensi arvoisen tärkeää eurooppalaisen liikenteen TEN-T ydinverkkokäytävän jatkaminen Helsingistä Tornion kautta Luulajaan asti. Tämä vahvistaa arktista ulottuvuutta ja mahdollistaa sen, että Suomi voi hyödyntää EU-rahoitusta alueen liikenneinfrastruktuurin kuten pääradan kehittämiseen. Tämä lisää Suomessa niiden ratahankkeiden määrää, jotka ovat EU-tukikelpoisia.

EU:n ohjelmakauden 2021–2027 keskiössä koheesiopolitiikan ja yhteisen maatalouspolitiikan ratkaisut sekä Green Deal -paketin eteenpäin vieminen

EU:n komission lähtökohtana seuraavaa rahoituskautta 2021–2027 varten on ollut globalisaatioon liittyviin haasteisiin vastaaminen muun muassa osaamisen ja innovoinnin, työllisyyden ja osallisuuden vahvistamisen kautta. Myös maahanmuutto-, turvallisuus- ja puolustuskeskymykset tuovat mukanaan haasteita, joihin myös EU:n yhteisen budjetin kautta tullaan tarttumaan. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma on EU:n uusi kasvustrategia, jonka myötä ilmastonmuutokseen vastaaminen ja siirtyminen kohti vähähiilistä yhteiskuntaa nousee entistä vahvemmin osaksi uuden ohjelmakauden toimia.

Oikeudenmukaisen siirtymän rahoituksen kytkeydyttävä tiiviisti paikallis- ja aluetalouksien uusiin avauksiin

Komissio antoi 14.1.2020 Green Deal -kokonaisuuteen liittyvän asetusesityksen oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta (Just Transition Fund). Rahasto nousisi uudeksi rahastoksi muiden EU:n rakennerahastojen rinnalle. Komissio julkaisi 26.2.2020 Suomen maaraportin, jossa komissio esittää oikeudenmukaisen siirtymän rahaston toimien keskittymistä Itä- ja Pohjois-Suomen harvaan asutuille alueille, jotka kärsivät eniten turpeen tuotannon alasajosta.

Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston tuki on tarkoitus ohjata alueellisten siirtymäsuunnitelmien perusteella. Suunnitelmissa määriteltäisiin siirtymän negatiivisten vaikutusten kohteena eniten olevat alueet ja niillä toteutettavat toimet joko maakuntatasolla tai pienemmällä paikallistasolla. Tuettavilta alueilta edellytettäisiin yksityiskohtaista suunnitelmaa ja aikataulua siirtymälle hiilineutraaliin toimintaan.

Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston kokonaismäärä ja jäsenvaltiokohtainen allokatio ovat osa rahoituskehyskokonaisuudesta käytäviä neuvotteluja. On tärkeää, että uusi rahasto on osa kansallista rakennerahasto-ohjelman toteutusta ja sen kautta rahoitettavat toimet kytkeytyvät tiiviisti paikallis- ja aluetalouksien uusien mahdollisuuksien löytämiseen sekä vähähiilisten innovatiivisten ratkaisujen kehittämiseen ja investointien toteuttamiseen yhteistyössä kuntien kanssa. On huomioitava, että merkittävää turpeentuotantoa ja siten tarvetta siirtymän tukemiseen on myös muualla kuin Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Rakennerahastojen ja yhteisen maatalouspolitiikan neuvottelut loppusuoralla - kehittämisrahoitus turvattava

Suomelle keskeiseen koheesio- eli alue- ja rakennepolitiikan sekä varsinkin yhteisen maatalouspolitiikan rahoitukseen komissio on esittänyt merkittäviä leikkauksia seuraavalle ohjelmakaudelle. Kehittämisrahoituksen määrän mahdollinen alentuminen nykyisestä tasosta on haaste tuloksekkaalle

kehittämistoiminnalle tulevaisuudessa. Kestävää kasvua ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta edistävät konkreettiset toimet tapahtuvat kunnissa ja alueilla, ja ne tuovat yhteen laajan joukon eri tahoja kansalaiset mukaan lukien. Itä- ja Pohjois-Suomen harvaan asutuilla alueilla on Suomen liittymissopimuksen myötä tunnustettu erityisasema, joka tulee huomioida myös tulevilla ohjelmakaudella.

Älykkään erikoistumisen strategiat ovat myös seuraavalla ohjelmakaudella keskeisiä alueellisia kasvun ja innovaatioiden edistämisen välineitä koko Suomessa. Kuntien rooli paikallisen ja alueellisen elinvoiman ja kestävän toimintaympäristön rakentajana ja edistäjänä sekä kansalaisia lähimpänä olevana tahona korostuu tulevaisuudessa yhä vahvemmin. Kestävän kasvun, työllisyyden ja osallisuuden tavoitteita viedään vahvasti eteenpäin myös rajanylittävällä ja kansainvälisellä yhteistyöllä, jossa suomalaiset kunnat, paikallisyhteisöt ja alueelliset toimijat ovat vahvasti olleet mukana niin EU:n sisä- kuin ulkorajoilla.

Vihreämpää ja vähähiilisempää Eurooppaa tavoiteltaessa on tärkeää turvata paikalliset mahdollisuudet jatkaa ilmasto- ja kiertotaloustoimien kehittämistä. EU-rahoitusta on voitava käyttää myös työllisyyden ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden, sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen sekä maahanmuuttajien kotoutumiseen ja kansalaistoimijalähtöiseen kehittämiseen kaupunkialueilla sekä maaseudulla.

Paikallis- ja aluetason roolia koheesiopolitiikan sekä yhteisen maatalouspolitiikan ja maaseudun kehittämisen kansallisessa toteutuksessa on vahvistettava. Sääntöjen ja toteutuksen tulee olla subsidiariteettiperiaatteen mukaisesti oikealla tasolla. EU:n tai jäsenvaltion tasolla ei tule päättää asioista, jotka kuuluvat päätettäväksi paikallis- tai aluetasolla. Paikallisten ja alueellisten vahvuuksien ja mahdollisuuksien pohjalta pystytään tekemään tuloksekasta sekä erityispiirteet huomioivaa kehittämistyötä myös seuraavalla EU:n ohjelmakaudella.

Kohti ihmislähtöistä digitaalitaloutta

Komission puheenjohtajan Ursula von der Leyen hahmottaa komission työohjelmassa 2020 sekä poliittisissa suuntaviivoissaan komissiolle 2021-2027 yhteensä 20 lainsäädännöllistä aloitetta ja muuta aloitetta strategiselle painopistealueelle "Euroopan digitaalinen valmius".

EU:n tavoitteena on strategisen painopistealueen mukaisesti uudenlainen datavetoinen talous, joka perustuu huippuosaamiseen ja innovaatioihin, ja jossa teknologia valjastetaan kansalaisten, yritysmaailman ja yhteiskunnan hyväksi. Digitaaliseen siirtymään liittyvät kysymykset nivoutuvat monipuolisesti alue- ja kuntatason toimijoille tärkeille sektoreille, kuten terveydenhuoltoon, energiaan, liikenteeseen ja kiertotalouteen.

Onnistumisen edellytyksenä komissio painottaa datastrategiassa ja tekoälyn valkoisessa kirjassa luottamuksen merkitystä siihen, että tarve datan vapaalle liikkuvuudelle voidaan tasapainottaa. Laadukkaan ja oikeellisen datan merkitys on tässä kriittinen tekijä onnistumiselle. Komissio korostaa tasa-arvostrategiassaan, että tekoäly voi tarjota ratkaisuja moniin yhteiskunnallisiin haasteisiin, mutta siihen liittyy riski sukupuolten eriarvoisuuden syvenemisestä. Komission valkoisessa kirjassa tekoälystä esitetään eurooppalainen lähestymistapa, joka nojaa EU:n arvoihin ja perusoikeuksiin, syrjintäkielto ja sukupuolten tasa-arvo mukaan lukien.

Eettiset arvot, luottamus ja vahva digitaalinen sisämarkkina nähdään keinona lisätä datan saatavuutta EU:n sisällä, ja näin ollen myös EU:n kilpailuvalttina maailmanmarkkinoilla. Tämä edellyttää EU-tasolla järkevää ja oikeasuhtaista sääntelykehystä.

Toimenpiteitä täydentää yhtenäinen kyberturvallisuuspolitiikka, jota komission työohjelman mukaisesti vahvistetaan esimerkiksi tarkastelemalla uudestaan EU:n verkko- ja tietoturvadirektiiviä (ns. NIS-direktiiviä), sekä vahvistamalla itsemääräämisoikeutta kriittisissä teknologioissa kuten 5G ja lohkoketjuteknologiassa.

Investointitarpeista EU painottaa esimerkiksi ultranopeiden laajakaistaverkkojen käyttöönottoa kodeissa, kouluissa ja sairaaloissa, mutta myös Digitaalinen Eurooppa -ohjelman mukaisia innovaatiokeskuksia helpottamaan eri sektoreiden yhteistyötä ja osaamista tulevaisuuden teknologian aloilla.

Komissio haluaa ohjata julkista sektoria lisäämään uuden teknologian käyttöä sekä innovaatiotoimintaa, koska näiden nähdään parantavan tuottavuutta sekä demokratian edellytyksiä. Tämä koskisi erityisesti ns. kypsän teknologian aloja, kuten terveydenhuoltoa ja liikennettä. Uudistusten edetessä on kuitenkin varmistettava, että julkiselta sektorilta löytyy valmiudet seurata kehitystä eikä se esimerkiksi jää pelkästään isojen tietotekniikkatoimijoiden varaan.

Digitaalisten taitojen tärkeys painottuu yhteiskunnassa, jossa digitaalitekniikka muuttaa ihmisten elämää. Digitaalisten valmiuksien kasvattaminen vaatii panostusta koulutukseen ja korkeaan osaamiseen, minkä johdosta komissio on päivittämässä eurooppalaisen koulutuksen toimintasuunnitelmaa.

Komission työohjelmaan kuuluu myös EU:n tietosuojasääntöjen uudistus, jolla annetaan kansalaiselle paremmat mahdollisuudet valvoa henkilötietojensa käyttöä samalla varmistaen, että EU-kansalaisten tiedot suojataan myös EU:n ulkopuolisissa maissa. Tämän ohella pk-yrityksiä tulisi EU:n tasolla tukea selviämään velvollisuuksistaan esim. tekoälyn turvallisuuden ja luotettavuuden varmistamiseksi.

Toinen merkittävä poliittinen aloite koskee digitaalisia palveluita. Komissio pyrkii julkaisemaan digitaalipalvelulain, joilla parannetaan alustatalouden pelisääntöjä ja jotka osaltaan ohjaavat kohti digitaalisia yhteismarkkinoita.

Muita suuria kysymyksiä EU-politiikassa tänä vuonna ovat muun muassa neuvottelut rahoituskehiksestä vuosille 2021–27 ja Brexit sekä eri toimenpiteet demokratian edistämiseksi, esimerkiksi komission suunniteltu kaksivuotinen tulevaisuuskonferenssi.

Kunnat avainroolissa sosiaalista Eurooppaa rakennettaessa

Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari on EU:n sosiaalinen strategia, joka täydentää Green Deal -pakettia (EU:n kasvustrategiaa). Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarissa määritellään 20 periaatetta, joilla edistetään kansalaisten yhtäläisiä mahdollisuuksia ja pääsyä työmarkkinoille, oikeudenmukaisia työoloja ja turvataan työntekijän mukana liikkuva sosiaaliturva sekä edistetään sosiaalista suojelua ja osallisuutta. Sukupuolten tasa-arvo on Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin keskeinen periaate.

Talouspolitiikan eurooppalaisella ohjauksella seurataan edelleen edistymistä Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin toteuttamisessa. Sosiaali-, työllisyys-, terveys- ja koulutussektorit ovat osa kestävästä kasvusta ja näiden politiikkojen vaikutukset toisiinsa tulee huomioida paremmin päätöksenteossa. Sosiaalinen ulottuvuus on tärkeä EU:n painopistealue, ja EU-yhteistyössä keskeistä on eriarvoisuuden vähentäminen. EU:n sosiaalisen ulottuvuuden vahvistamisen avain on sosiaalisten oikeuksien ja työelämän ajantasainen vähimmäissääntely ja sen tehokkaampi toimeenpano.

Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin toimintasuunnitelma julkaistaan alkuvuodesta 2021. Pilarin toimeenpanossa tulee ottaa huomioon jäsenmaiden erilaiset tilanteet ja keinot tavoitteisiin pyrkimisessä,

eikä toimintasuunnitelman tule olla oikeudellisesti sitova. Euroopan komissio julkaisi 14.1.2020 tiedonannon "Vahva sosiaalinen Eurooppa oikeudenmukaisten siirtymien toteuttamiseksi".

Kuntaliitto korostaa, että Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari mahdollistaa tiedon ja hyvien käytäntöjen jakamisen jäsenmaiden sekä myös alue- ja paikallishallintojen kesken.

Ikääntyminen asettaa haasteita sosiaalisen suojelun järjestelmiemme riittävyydelle. Eliniän pitenemisen myötä ihmisten olisi voitava työskennellä pidempään. Tämä olisi mahdollista parantamalla terveyttä ja kiinnittämällä enemmän huomiota ikääntyneiden työntekijöiden tarpeisiin työpaikalla. Kohtuuhintaisen ja laadukkaan pitkäaikaishoidon saatavuuden varmistaminen on olennaisen tärkeää, jotta voidaan tukea ihmisarvoista elämää vanhuusiässä ja samalla tартtua hoivatalouden tarjoamiin mahdollisuuksiin luoda työpaikkoja.

Kuntaliiton näkemyksen mukaan ihmisten työskenteleminen pidempään on hyvin kannatettavaa, koska Suomessa on jo nyt pulaa työvoimasta. Tulevaisuudessa työvoimapula pahenee. Kuntaliitto kiinnittää huomiota siihen, että varsinkin maaseudulla perhehoito tarjoaa hoivapaikkoja.

EU:ssa kiinnitetään huomiota köyhyyden vähentämiseen ja varsinkin nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn. Vammaisilla nuorilla, maahanmuuttajataustaisilla nuorilla ja nuorilla vanhemmilla on vielä suurempi riski jäädä vaille hyviä työ- ja uranäkymiä. Komissio ehdottaa uutta nuorisotakuuta, jolla halutaan tavoittaa nuoret ja auttaa heitä kehittämään osaamistaan ja hankkimaan työkokemusta. Köyhien perheiden lapsilla on lisääntyneitä terveysriskejä ja heikompi koulutustaso myöhemmin elämässä. Tämä johtaa lopulta takaisin köyhyyteen.

Europarlamentti tekee yhteistyötä jäsenvaltioiden kanssa kansanterveyden parantamiseksi, ihmisten sairauksien ja tautien ehkäisemiseksi sekä fyysistä ja mielenterveyttä vaarantavien tekijöiden torjumiseksi. Terveyssektorilla komission keskeisenä tavoitteena on edistää syövän vastaista taistelua. Syöpä on yksi tämän vuosisadan suurimmista terveysongelmista, joka vaarantaa miljoonien eurooppalaisten hengen. Komissio on julkaissut kunnianhimoisen eurooppalaisen syöväntorjuntasuunnitelman, jonka avulla voidaan parantaa syövän ehkäisyä ja hoitoa sekä vähentää tämän taudin aiheuttamia kärsimyksiä.

Hyvinvointitalouden edistäminen oli yksi Suomen EU-puheenjohtajuuskauden keskeisiä tavoitteita. Sen keskeinen viesti on, että samalla kun ihmisten hyvinvointi on itseisarvo, se on myös ratkaisevan tärkeää EU:n talouskasvun, tuottavuuden, julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyuden ja yhteiskunnan vakauden kannalta. Hyvinvointitalous perustuu laaja-alaiseen hyvinvointikäsitteeseen. Hyvinvoinnin keskeisiä tekijöitä ovat riittävät materiaaliset resurssit, riittävä terveys, voimaannuttavat sosiaaliset suhteet, luottamus itseen ja yhteisöön, jossa elää, sekä kriittinen tietoisuus. Lisäksi hyvinvointi edellyttää osallisuutta, joka tarkoittaa mahdollisuutta vaikuttaa ja kehittää elinympäristöään sekä yhteisöään sen täysivaltaisena jäsenenä.

Kunnat ovat avainroolissa väestöryhmien välisten hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamisessa ja syrjäytymisen ehkäisemisessä. Hyvinvointitalous korostaa kestävä kehityksen kolmen ulottuvuuden - sosiaalisen, taloudellisen ja ympäristön - kestävyuden tasapainoa. Yhdessä ne vahvistavat toisiaan ja luovat pohjan sosiaalisesti oikeudenmukaiselle, kestäväälle ja ilmastoystävälliselle yhteiskunnalle. Kunnilla on mainiot mahdollisuudet toteuttaa hyvinvointitaloutta omassa toiminnassaan. Ottamalla kuntalaiset mukaan toiminnan suunnitteluun lisätään heidän hyvinvointiaan.

eTerveys on osa digitaalisia sisämarkkinoita. eTerveys on väline, joka voi tehokkaasti edistää terveyspolitiikan tavoitteiden saavuttamista. Se takaa terveysjärjestelmien kestävyuden tuomalla kustannussäästöjä pitkällä tähtäimellä ja mahdollistaa kansalaisten itsehoitoa.

Euroopan turvallisuuden edistäminen edellyttää yhteistyötä

Komission työohjelmassa mainitaan uusi turvallisuusunionistrategia, Europolin toimeksiannon lujittaminen, ehdotus lisätoimenpiteistä kriittisen infrastruktuurin turvaamiseksi, uusi EU:n strategia ihmiskaupan lopettamiseksi sekä EU:n strategia lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjunnan tehostamiseksi. Turvallisuudentunne ja mielenrauha ovat niitä keskeisimpiä ja tärkeimpiä asioita, joita eurooppalaiset eniten arvostavat.

Viime vuosina on ilmaantunut uusia, entistä monimutkaisempia rajat ylittäviä ja monialaisia turvallisuusuhkia, jotka korostavat tarvetta tiivistää turvallisuuteen liittyvää yhteistyötä kaikilla tasoilla. EU:ssa on tärkeää varautua myös rajat ylittäviin terveysuhkiin. Teknologian kehityksellä on suuri vaikutus ihmisten turvallisuuteen ja turvallisuusympäristön muutokseen. On huomioitava yhteiskunnan kriittisten toimintojen sekä IoT-laitteiden (esineiden internet) kyberturvallisuus sekä toimivaltaisten viranomaisten kyky ja mahdollisuudet toimia, kuten ennalta estää ja torjua uhkia sekä tutkia rikoksia. Tekoäly luo uusia mahdollisuuksia torjua paremmin rikollisuutta, vakavaa ja järjestäytyntä rikollisuutta sekä terrorismia.

Turvallisuus on tutkitusti yksi keskeisimmistä kuntalaisen hyvinvoinnin perusteista, ja kuntien tehtävänä on edistää asukkaidensa hyvinvointia. On tärkeää, että Suomi on mukana eurooppalaisen turvallisuuden yhteistyössä. Hybridivaikuttaminen on muuttanut uhkakuviota koko Euroopassa. Paikallishallinnolla on keskeinen vastuu uusiin turvallisuusuhkiin varautumisessa. Erityisesti yhteiskunnan toimivuuden kannalta elintärkeään infrastruktuuriin kohdentuva haitallinen toiminta tulee ottaa aiempaa vahvemmin huomioon varautumisessa ja turvallisuustyössä. Turvallisuuden yhdenvertaisuuden varmistamiseksi on toimenpiteitä suunnitellussa tärkeää ymmärtää, että turvallisuusnäkökohtia tulee tarkastella erikseen haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien osalta.

Yhteiskunnan turvallisuuden edistämisessä kuntien rooli korostuu kriittiseen infrastruktuuriin, väestön toimintakykyyn, henkiseen kriisinkestävyyteen sekä sisäiseen turvallisuuteen liittyvissä tehtävissä. Teknologian kehitys tarjoaa monia uusia mahdollisuuksia turvallisuuden ja varautumisen kehittämiseen, mutta samalla uudet innovaatiot, kuten tekoälyn tai massatiedon hyödyntäminen, haastavat käsityksiämme turvallisuudesta.

Alue- ja paikallistaso otettava nykyistä paremmin huomioon talouspolitiikan EU-ohjausjaksossa

Myös monet muut kuin suoraan talouteen liittyvät komission aloitteet sisältävät kirjauksia, jotka voivat vaikuttaa kuntien talouteen. Esimerkiksi Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa ehdotetaan toimia kaikilla talouden aloilla. EU:n kunnianhimoiset tavoitteet ja perusteellinen muutos, johon se on ryhtymässä, vaativat asianmukaisen rahoituksen. EU:n seuraavalla pitkän aikavälin talousarviolla on keskeinen rooli investointien ohjaamisessa sinne, missä niitä eniten tarvitaan, ja Euroopan tarvitsemien yksityisten ja julkisten investointien saamisessa liikkeelle. Tämän vuoksi komission aloitteita tarkasteltaessa on otettava huomioon kuntien taloustilanne sekä väestökehitys ja kuntien eriytyminen, myös suurimpien kuntien kesken.

Komission ja koko unionin tavoitteet ovat sinänsä perusteltuja ja oikeansuuntaisia. Suomen kuntien kannalta olisi tärkeää, että tavoitteita voidaan panna toimeen määrällisesti, laadullisesti ja ajallisesti

sopeuttaen ja ottaen huomioon kuntien erityispiirteet. Ei ole perusteltua, että väestöään menettävä kunta joutuu toimimaan samalla tavoin kuin voimakkaasti kasvava kunta.

Finanssikiisistä alkanut EU:n talouspolitiikan vahvempi koordinaatio on ollut toiminnassa nyt useita vuosia. Vieläkään ei käytännössä tiedetä, mikä vaikutus uudella sääntelyllä on ollut taloudelliseen toimeliaisuuteen, julkiseen talouteen, työllisyyteen tai rahoitusriskeihin.

Uudelle tai tiukemmalle sääntelylle ei pääsääntöisesti ole tarvetta, vaan pikemminkin EU:n talouspolitiikan ohjauksen voimassa olevaa sääntelyä tulee selkiyttää. Tehokas talousohjaus edellyttää, että alue- ja paikallistaso otetaan nykyistä selkeämmin huomioon talouspolitiikan EU-ohjausjaksossa. Budjettivalvontaa ei kuitenkaan saa tiukentaa. Kunnat saavat jatkossakin päättää itsenäisesti budjettiensa sisällöstä. Komission rooli on varmistaa, että jäsenmaiden talouspolitiikka ei vaaranna talous- ja rahaliiton moitteetonta toimintaa.

Osaamista, koulutusta ja osallisuutta edistettävä määrätietoisesti, suomalainen koulutusjärjestelmä vahvuuksineen näkyville kansainvälisessä keskustelussa

Komissio on sitoutunut toteuttamaan eurooppalaisen koulutusalueen vuoteen 2025 mennessä. Lisäksi se tulee esittämään uuden Euroopan osaamishjelman sekä kotouttamista ja osallisuutta koskevan toimintasuunnitelman. Näiden ohjelmien valmistelussa ja toteuttamisessa Suomella voi olla paljon annettavaa.

Suomalaisten osallisuuden edistäminen, sivistyksen, osaamisen ylläpito ja uudistaminen jatkuvan oppimisen periaatteella ovat keskeisiä, ajankohtaisia yhteiskunnallisia tavoitteita. Kuntia tuetaan löytämään paikalliset olosuhteet ja tarpeet huomioivia ratkaisuja, joilla sivistyspalveluja voidaan järjestää ja tuottaa kestävällä tavalla.

Osallisuus edistää sosiaalista kestävyttä. Kunnat voivat edistää aktiivisesti omilla toimillaan yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja tasa-arvoa. On tärkeää huomioida saavutettavuus ja tehdä mahdolliseksi eri osallisuuskanavien ja toimintamallien käyttö.

Kuntalaisilla on yhdenvertainen mahdollisuus osallistua kunnan palvelujen ja toimintojen suunnitteluun ja vaikuttaa heitä koskevaan päätöksentekoon. Osallistuvaan ja aktiiviseen vaikuttamiseen opitaan ja tarjotaan mahdollisuuksia jo lapsesta lähtien varhaiskasvatuksessa, koulussa, nuorisotyössä demokratiakasvatuksella. Näitä taitoja vahvistetaan toisen asteen koulutuksessa sekä jatkuvan oppimisen avulla läpi elämän. Osallisuudessa ja päätöksenteossa hyödynnetään myös digitaalisia palveluja ja järjestelmiä, joita kehitetään sekä kuntien kesken että kuntien ja yritysten välisenä yhteistyönä.

Yhdyskuntarakenne kunnissa muuttuu, ja ne erilaistuvat mm. väestökehityksen ja muuttoliikkeen johdosta. Tämä tarkoittaa sekä haasteita että mahdollisuuksia sivistyspalveluiden järjestämisessä.

Suomalainen kuntaperusteinen koulutus on laadukas, vahva ja kansainvälisesti tunnustettu. Suomalainen koulutusjärjestelmä vahvuuksineen tulee saada voimakkaasti näkyviin kansainvälisessä keskustelussa.

Hyvinvoinnin edistäminen kytkeytyy kuntien paikallisen ja alueellisen identiteetin vahvistamiseen sekä yksilön ja yhteisöjen toimintamahdollisuuksien sekä aktiivisen osallisuuden edistämiseen. Suomen on aktiivisesti markkinoitava potentiaalisille ulkomaisille yhteistyökumppaneille suomalaisen yhteiskunnan vahvuuksia: demokratia ja vakaa yhteiskuntarauha, korruptoimattomuus, tasa-arvo, hyvä elintaso ja työolot, hyvät julkiset kuntaperustaiset palvelut, kuten toimiva terveydenhuoltojärjestelmä neuvolapalveluineen, pääosin maksuton laadukas koulutusjärjestelmä ja kulttuuritarjonta, elämän laatu,

puhdas luonto, tilaa rauhoittumiseen. Koulutusvienti ja kielikoulutus liitettynä paikalliseen ammattiin johtavaan koulutukseen myös tukee osaajien saantia Suomeen.

EU:n tulevaisuuskeskustelussa painotetaan koulutusjärjestelmien modernisointia. Suomessa toteutettu ammatillisen koulutuksen reformi on ollut oleellisena pohjana ammatillista koulutusta koskevalle suositukselle Euroopan päivitettyyn osaamisohjelmaan liittyen. EU:ssa on korostunut koulutuksen välineellinen arvo työelämälle osaavan työvoiman tuottajana. Osaavan työvoiman tuottamisen lisäksi tulee nostaa esille myös koulutuksen tärkeä kasvatuksellinen ja sivistyksellinen arvo yhteiskunnan peruspilarina. Ammatillisessa koulutuksessa tulisi korostaa erityisesti nuorten ammattikasvatuksen ja -sivistyksen merkitystä sekä elinikäisen, jatkuvan oppimisen taitoja.

Suomalaisten nuorten, nuorisotyöntekijöiden ja kuntien etujen mukaista on edelleen lisätä osallistumista EU:n nuoriso-ohjelmiin.

Koulutuspoliittiset tavoitteet edellyttävät yhteistoimintaa ja toteutettavan politiikan huolellista koordinaatiota sen selvittämiseksi, mitä toimia tarvitaan EU:n tasolla ja mitä jäsenvaltioissa. Lissabonin sopimus antaa hyvät lähtökohdat ottaa huomioon laaja-alaisesti liikunnan ja urheilun erityispiirteet, kuten liikunnan yhteiskunnalliset ja kasvatukselliset tehtävät.

EU-linjauksia ja suosituksia laadittaessa on olennaista, että kansallinen ja Suomessa kunnallinen päätäntävalta koulutuksessa, kulttuurissa, sivistystoimessa ja liikunta- ja nuorisotyössä säilyy. Toiminnalliset ratkaisut pitää voida tehdä alueilla ja kunnissa paikallisten olosuhteiden ja edellytysten mukaan.

Maahanmuuttajien osallisuus vahvistaa sosiaalisesti kestävästä yhteiskuntaa

Vuoden 2015 annetun Euroopan muuttoliikeagendan tavoitteena on parantaa muuttoliikkeen hallintaa Euroopassa. Agendan tavoitteiden mukaisesti EU suojelee rajojaan ja toteuttaa vastuullista maahanmuuttopolitiikkaa. Laillisen maahanmuuton edistäminen on keskeisessä asemassa.

Vaikka muuttoliikettä koskevassa työssä komissio katsoo edistyneensä, aikoo se vuoden 2020 työohjelman mukaan edistää agendan tavoitteita esittämällä uuden maahanmuutto- ja turvapaikkasopimuksen. Yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän uudistaminen kohti kestävämpää, inhimillisempää ja tehokkaampaa maahanmuutto- ja turvapaikkajärjestelmää säilyy edelleen tämän kokonaisvaltaisen lähestymistavan keskeisenä osana. Tavoitteena on myös lisätä luottamusta vapaan liikkuvuuden Schengen-alueeseen.

Komission työohjelman mukaan eurooppalaiseen elämäntapaan kuuluu osaamisen, koulutuksen ja osallisuuden vaaliminen. Komissio aikoo esittää uuden kotouttamista ja osallisuutta koskevan toimintaohjelman, jolla varmistetaan, että yhteiskunnissamme suojellaan kaikkein heikoimmassa asemassa olevia.

Komissio on julkaissut tiedonannon "Vahva sosiaalinen Eurooppa oikeudenmukaisten siirtymien toteuttamiseksi" laatiakseen toimintasuunnitelman Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin toteuttamiseksi. Tiedonannossaan komissio toteaa, että nopeammat ja tehokkaammat kotouttamisväylät kolmansien maiden kansalaisille voivat hyödyttää heitä suoraan mutta myös työmarkkinoita ja koko yhteiskuntaa. Komissio aikookin lisätä tukeaan mm. jäsenvaltioiden, paikallis- ja alueviranomaisten ja järjestöjen kotouttamistoimenpiteille.

EU:n ja Suomen tulee antaa korkeatasoista kansainvälistä suojelua sitä tarvitseville. Kuntien toiminta maahanmuuttajien kotouttamiseksi on olennainen osa onnistunutta maahanmuuttopolitiikkaa. Maahanmuuttajien kaikenlainen osallisuus yhteiskunnassa osaltaan vahvistaa kuntien sosiaalista kestävyyttä. On erittäin tärkeää varmistaa, että myös tulevalla rahoituskaudella kunnilla on mahdollisuus käyttää EU:n rahoitustukea kolmansien maiden kansalaisten kotouttamiseen.

Tulevaisuuden kaupungit ja kunnat ovat kansainvälisesti verkottuneita toimijoita. Suomessa maahanmuutto keskittyy suuriin kaupunkeihin ja kasvukeskuksiin. Myös pienille ja väestömääräänsä menettäville kunnille maahanmuutto voi olla mahdollisuus vahvistaa väestöpohjaa ja toimintaedellytyksiä.

Kunnat varautuvat kilpailuun osaavasta työvoimasta. Sujuvat, työvoiman liikkuvuutta edistävät käytännöt EU:n sisällä helpottavat ulkomaisen työvoiman rekrytointia. Toimivat julkiset palvelut tukevat ulkomaisen työvoiman ja heidän perheiden jäämistä alueelle ja siten osaltaan vahvistavat kunnan elinvoimaa. Kolmansista maista rekrytoinnissa on huomioitava myös julkisen sektorin tarpeet kehittämällä toimivat käytännöt sosiaali- ja terveydenhoidon ammattilaisten rekrytointiin.

Kuntaliitto pitää komission uutta kotouttamisen ja osallisuuden toimintaohjelmaa tarpeellisena. Kotouttamisen ja kolmansien maiden kansalaisten rekrytointiin liittyvien lupamenettelyjen tulee jatkossakin kuulua kansalliseen toimivaltaan.

EU:n otettava voimakas ote sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi EU:n perusarvona

Sukupuolten tasa-arvon edistäminen on vahvasti mukana komission työohjelmassa. Samalla korostetaan, että Euroopan unionin on jatkuvasti taisteltava tasa-arvon puolesta ja puolustettava arvojaan ja oikeusvaltioperiaatetta. Tasa-arvo on yksi Euroopan unionin perusarvoista, ja se toimii myös talouskasvun ja sosiaalisen hyvinvoinnin veturina.

Komission työohjelmassa sukupuolten tasa-arvon edistäminen sisältyy suureksi osaksi eurooppalaiseen sukupuolten tasa-arvon strategiaan. Strategia asettaa puitteet tasa-arvoon liittyvälle Euroopan komission työlle, ja siinä esitetään politiikkatavoitteet ja keskeiset toimet vuosiksi 2020 - 2025. Tasa-arvostrategia sisältää sekä erityistoimia tasa-arvon edistämiseksi ja sukupuoleen perustuvan syrjinnän poistamiseksi että sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista EU:n päätöksenteossa ja suunnittelussa järjestelmällisesti kaikissa vaiheissa kaikilla EU:n ulko- ja sisäpolitiikan aloilla.

Strategiassa vastataan keskeisimpiin tasa-arvon ja naisten aseman haasteisiin, sukupuoleen perustuvaan väkivaltaan myös väkivaltaan verkossa, sukupuolistereotyyppoihin, työn ja yksityiselämän tasapainottamiseen ja hoivavastuun jakautumiseen, tasa-arvoon työmarkkinoilla ja koulutuksessa.

Sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistaminen on erityisen tärkeää komission painopistealueilla, kuten digitalisaatiota ja tekoälyä sekä demografista muutosta koskevissa toimissa, koulutuksessa, ilmestopolitiikassa ja YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden toimeenpanossa EU:ssa, mukaan luettuna eurooppalainen ohjausjakso. YK:n kestävä kehityksen tavoitteissa sukupuolten tasa-arvon edistämiseen ja sukupuoleen perustuvan eriarvoisuuden vähentämiseen on oma tavoitteensa, tavoite 5.

Sosiaalisesti oikeudenmukaisen ja kestävä talouskasvun toteuttamiseksi EU:n tavoitteina on lisätä sosiaalista vastuuta ja valmistella toimintasuunnitelma Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin

täytäntöönpanemiseksi. Tasa-arvo sisältyy myös tähän, ja sosiaalisessa pilarissa tasa-arvo on keskeisessä asemassa.

Tasa-arvostrategiaa toteutetaan kohdennetuilla strategioilla, toimintasuunnitelmilla, sopimuksilla, lainsäädännöllä ja kampanjoilla. Sukupuolten tasa-arvon edistämistä korostetaan eri rahoitusinstrumenttien toiminnassa. Tasa-arvon toteutumista seurataan tutkimuksilla ja tilastoinnin kehittämällä. Koulutusta, kehittämistä ja verkostoitumista tuetaan. Jäsenmaita mm. muistutetaan tasa-arvoa edistävien toimien toimeenpanemiseksi. Strategian toteuttamisessa otetaan huomioon sukupuolten moninaisuus sekä erilaiset tausta ja mm. sosio-ekonominen asema.

Päätöksenteon kaikilla tasoilla, demokratian vahvistamisessa ja osallisuuden kehittämisessä on vahva sukupuoliluottuvuus. Euroopan kuntajärjestöjen yhteistyöjärjestön, Council of European Municipalities and Regions (CEMR) yhteistyössä jäsenliittojen kanssa eri maista keräämät tilastot osoittavat, että naiset ovat huomattavasti aliedustettuina paikallis- ja aluetasolla, kansallisesti ja EU:ssa. Esimerkiksi eurooppalaisista pormestareista 15 % on naisia. Euroopan alueiden komitean jäsenistä naisia on 24 %. Tähän pitäisi vaikuttaa myös EU:n päätöksenteossa. Alueiden komitean Suomen valtuuskunnan nimeämisessä noudatetaan tasa-arvolain kiintiösäännöstä.

Komission työohjelman turvallisuuden edistämisen tavoitteisiin sisältyvät sekä strategiat lasten seksuaalinen hyväksikäytön torjunnan tehostamiseksi ja että ihmiskaupan lopettamiseksi. Nämä liittyvät myös sukupuolten tasa-arvon edistämiseen. Samoin yhdenvertaisuuden edistämistä koskevat strategiat.

EU:n ulkosuhteissa otetaan voimakkaasti esiin sukupuolten tasa-arvo sekä naisten ja tyttöjen oikeudet. Tähän laaditaan toimintasuunnitelma vuosiksi 2021 - 2025. Tasa-arvon pitäisi olla selkeästi mukana Pohjois-Makedonian ja Albanian liittymisneuvotteluissa.

Kuntaliitto pitää hyvänä, että EU ottaa voimakkaan otteen sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi EU:n perusarvona ja että on laadittu vahva strategia. Sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistaminen ja sukupuolistereotyyppien purkaminen on erityisen tärkeää komission painopistealueilla ja YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden toimeenpanossa EU:ssa.

Kuntaliitto korostaa, että kunta- ja aluetasojen tulee näkyä eri strategioiden valmistelussa ja toimeenpanossa sekä rahoituksessa. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen osana eri politiikka-alueita on keskeistä sen onnistumiseksi. YK:n kestävä kehityksen tavoitteen 5, sukupuolten tasa-arvo, tulee näkyä kaikilla politiikka-alueilla ja indikaattoreiden kehittämisessä.

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että EU:n ulkosuhteissa edistetään sukupuolten tasa-arvoa, naisten ja tyttöjen oikeuksia. Tässä olisi muistettava, että toimiva paikallisdemokratia on hyvä pohja tasa-arvon edistämiseksi. Sen vahvistamiseksi paikallishallinnon yhteistyöhön tulisi olla varoja.

Kuntaliitto kannattaa EU:n toimia yhdenvertaisuuden edistämiseksi, uutta kuntia koskevaa lainsäädäntöä ei tule antaa

EU:n arvoissa keskeisellä sijalla ovat moninaisuus, oikeudenmukaisuus ja heikommassa asemassa olevien suojelu. Komission työohjelmassa korostetaan vahvaa sosiaalista Eurooppaa. Työohjelmassa on varsin monta laadittavaa strategiaa ja toimintasuunnitelmaa, jotka liittyvät yhdenvertaisuuden edistämiseen kunnissa.

Perusoikeuskirjan täytäntöönpanemiseksi on tarkoitus laatia uusi strategia. Ihmisoikeuksia ja demokratiaa koskeva toimintasuunnitelma 2020 - 2024 laaditaan ulkosuhteissa. Hlbt-henkilöiden tasa-arvoa koskeva strategia kuuluu myös työohjelmaan. Romanian yhdenvertaisuutta ja osallisuutta edistetään vuoden 2020 jälkeisellä EU:n puitekehyksellä, ja komissio aikoo laatia ikääntymistä koskevan vihreän kirjan.

Kuntaliitto pitää hyvänä, että EU vahvistaa sosiaalista oikeudenmukaisuutta erityisesti osana taloutta ja sen ohjausta ja että EU pyrkii edistämään syrjimättömyyttä eri strategioilla. Niiden laatimisessa on tärkeää, että paikallis- ja aluehallinnon näkökulmat ovat vahvasti mukana. Suomen yhdenvertaisuuslaki on jo hyvin kattava ja velvoittava kunnille. Uutta kuntia koskevaa lainsäädäntöä ei tulisi antaa.

Kuntaliiton mukaan YK:n kestävä kehityksen tavoitteen 10, eriarvoisuuden vähentäminen, omana tavoitteenaan ja läpileikkaavasti on tärkeää mukaan luettuna talouden ohjausjakso ja sosiaalisten oikeuksien pilarin toimeenpano. Digitalisaatiossa ja tekoälyn kehittämisessä on muistettava EU:n kansalaisten moninaisuus ja purettava aktiivisesti ennakkokäsityksiin liittyviä normeja.

Kunnat mukaan EU:n aloitteisiin demokratian, oikeusvaltioperiaatteen ja perusoikeuksien vahvistamiseksi

Komission tavoite esittää eurooppalaisen demokratian toimintasuunnitelma loppuvuodesta 2020 tähtää Euroopan tulevaisuuden vahvistamiseen sekä sisäisesti että ulkoisesti.

Eurooppalaisen demokratian vahvuus näkyy oikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen puolustamisessa. Osana uutta oikeusvaltiomekanismia komissio aikoo julkaista ensimmäisen oikeusvaltiota koskevan vuosikertomuksensa vuonna 2020. Se kattaa kaikki jäsenvaltiot. Oikeusvaltiokulttuurin vahvistamiseen tähtää myös uusi strategia perusoikeuskirjan täytäntöönpanemiseksi. Strategian tavoitteena on lisätä tietämystä asiasta kansallisella tasolla. Esitys annetaan vuoden 2020 lopulla.

Kansalaisten äänestysaktiivisuus nousi ennätyslukuihin vuoden 2019 parlamenttivaaleissa. Tämä viestii halusta vaikuttaa kansalaisia itseään koskeviin asioihin. Kuntaliiton on oltava aktiivinen välittäjä EU:n ja paikallisen tason välillä, jotta kansalaiset saadaan mukaan myös vaalien välillä.

Euroopan tulevaisuuskonferenssi - alueiden komitealle keskeinen rooli

Euroopan tulevaisuus ja sen paikka maailmanlaajuisesti on puhuttanut EU:n päättäjiä aina. Nykyisen komission tavoitteena on tehdä Euroopasta maailmanlaajuisesti vahvempi, edistää eurooppalaista elämäntapaa ja antaa uutta vauhtia eurooppalaiselle demokratialle. Kaikilla näillä sekä kunnianhimoisella ilmastopolitiikalla ja digitalisaatiokehitykseen panostamalla Euroopasta halutaan painoarvoltaan nykyistä suurempi tekijä maailmanlaajuisesti. Edellytyksenä tähän on oman demokraattisen perustan lujittaminen ja unionin yhtenäisyys, jota edesautetaan talouden ja kilpailukyvyn tasapainoisella kehityksellä.

Euroopan tulevaisuus on edellyttää kansalaisten hyväksyntää. Kansalaisten ääntä on kuultava. Komission puheenjohtaja von der Leyen ilmoitti jo poliittisissa suuntaviivoissaan Euroopan tulevaisuutta koskevasta hankkeesta. Komissio esitteli tammikuussa 2020 ajatuksiaan Euroopan tulevaisuutta käsittelevän konferenssin valmistelusta. Konferenssin on määrä alkaa Eurooppa-päivänä 9.5.2020 ja kestää kaksi vuotta. Konferenssin tavoitteena on antaa eurooppalaisille nykyistä enemmän sananvaltaa siitä, mitä Euroopan unioni tekee ja miten se toimii heidän hyväkseen.

Tulevaisuuskonferenssi ei lähde tyhjästä, vaan siinä hyödynnetään aiemmat kokemukset ja muokataan uusia keinoja lisätä viestintää ja tapoja, joilla ihmiset voivat muovata EU:n tulevia toimia.

Komissio on ehdottanut konferenssin toteuttamiseen kahta teemaa. Ensimmäisessä keskityttäisiin komission toimikauden painopisteisiin ja siihen, mitä unionin olisi pyrittävä saavuttamaan. Toisena teemana käsitellään erityisesti demokraattisia prosesseja ja institutionaalisia kysymyksiä, erityisesti vaalien kärkiehdokasjärjestelmää ja Euroopan parlamentin ylikansallisia ehdokaslistoja.

Huomiota on kiinnitettävä siihen, että hankkeeseen on sitoutettu komission lisäksi parlamentti ja neuvosto. Komissio, parlamentti ja neuvosto ovat antamassa yhteisen julistuksen, jossa määritellään tulevaisuuskonferenssin konsepti, rakenne, laajuus ja aikataulu sekä sovitaan yhteisistä periaatteista ja tavoitteista. Jos halutaan, että oikeasti lähdetään alhaalta ylös, on myös alueiden komitea huomioitava muutoinkin kuin toimeenpanijan roolissa. Alueiden komitea edustaa paikallista tasoa ja on nimenomaan lähellä kansalaisia.